

Mercè Rodoreda: contes que faran tremolar Déu

En acabar la Segona Guerra Mundial, després del que ella mateixa va qualificar com el seu personal *voyage au bout de la nuit*, Mercè Rodoreda reprenia l'activitat literària escrivint contes. Enmig de les penúries del moment —cal recordar que és una exiliada republicana pobra que cus per a guanyar-se la vida en la França de la postguerra—, sobta el determini i l'ambició amb què l'autora es lliura a l'escriptura en l'escàs temps de què disposa: «penso fer contes que faran tremolar Déu», apuntava el 1946 en una carta a la seua amiga Anna Murià.

Rodoreda ja n'havia escrit, de contes, als anys trenta, una producció que, rebutjada posteriorment per l'autora, va ser rescatada fa uns anys de les hemeroteques per Carme Arnau i publicada en el volum *Un cafè i altres narracions* (1999), juntament amb els contes infantils de la mateixa època, pel seu innegable valor documental. Però és ara, als anys quaranta, quan Mercè Rodoreda «descobreix» —és el terme que ella utilitza— que el conte és un gran gènere i es dedica a fer una lectura analítica dels contistes que més li agraden: Katherine Mansfield, Txèkhov, Steinbeck, Faulkner, Dorothy Parker, Katherine Anne Porter..., a la recerca del secret «d'aquesta gran força d'expressió». El conte es converteix en l'eina d'experimentació idònia per a assajar les tècniques de la narració i depurar

l'estil, per a trobar, al capdavall, una veu pròpia, original. El recull *Vint-i-dos contes* (1958) reflecteix aquest treball de construcció literària i dona ja mostres de l'enorme qualitat dels contes rodoredians. Tanmateix, és el recull següent, *La meua Cristina i altres contes* (1967), però, el que aporta la millor contribució de l'autora al gènere, amb veritables peces mestres. Gran part dels contes que s'hi apleguen van ser escrits en l'època de la primera redacció de *La mort i la primavera*, entre aquests, per exemple, el que dona títol al llibre esmentat i «La salamandra», i hi comparteixen una figuració de la realitat humana que ha abolit les fronteres entre l'experiència racional i els replecs del subconscient, entre el reflex de la realitat exterior i les projeccions de la fantasia. En l'etapa posterior, el conte ja només ocuparà de manera esporàdica l'atenció de Rodoreda: *Semblava de seda i altres contes* (1978) reuneix contes d'èpoques diverses, alguns ja publicats en revistes i altres d'inèdits; a nivell purament anecdòtic, però, podem apuntar que el conte «Un cafè», redactat en 1982, segons ha assenyalat Carme Arnau, va ser un dels darrers escrits de l'autora abans de morir.

El conte basa la seua eficàcia en els recursos de la brevetat; sota l'imperi de la intensitat i de la tensió narrativa ha de respondre a una concepció gairebé geomètrica de la narració. Es tracta d'una mena de relat que ha de transformar en avantatges les constriccions imposades pel gènere. Mercè Rodoreda demostra un domini extraordinari de les tècniques més apropiades a l'estètica de la brevetat. Així, per exemple, una simetria quasi absoluta entre l'inici i el final, com s'esdevé a «La sang», atorga al conte una arquitectura tancada, gairebé esfèrica. L'ús magistral dels ritmes temporals permet articular temporalitats llargues de la història en extensions reduïdes, mitjançant la superposició de nivells

temporals (fins a set en «El mirall»), amb el·lipsis i contrastos que n'accentuen la sensació de fractura o amb connectors que exploten els diferents procediments d'associació a la manera proustiana. El joc de veus narratives i focalitzacions pot ser també la principal arma del conte, amb un protagonisme destacat per a les diferents varietats de monòleg. El conte pot operar també mitjançant procediments que podem qualificar de metonímics, amb una anècdota significativa que revela una visió del món o un gest que resulta suficient per a descobrir un destí, com ocorre a «Tarda al cinema». El detall es carrega de valor simbòlic: el brillant petit i imperfecte d'«El gelat rosa» anuncia el fracàs de la relació sentimental que representa d'una manera tan econòmica com inapel·lable; altres vegades, els objectes funcionen com a leitmotivs, contribuint a sostenir el ritme narratiu, com els coloms d'«Abans de morir».

Els contes rodoredians resulten d'una combinació especialment afortunada de poieticitat i penetració psicològica. L'autora crea atmosferes i dissectiona estats d'ànim i sentiments sense ni un gra de sentimentalisme, amb un ple domini dels recursos de l'escriptura connotativa i de la dicció indirecta. Com ella mateixa declarava, procurant dir les coses de la forma més pura i més inesperada.

Carme Gregori Soldevila

